

تفسیر عرفانی در دوره معاصر مورد غفلت قرار گرفته است

حجت‌الاسلام علی فضلی، عضو هیئت علمی پژوهشگاه فرهنگ و اندیشه اسلامی با بیان اینکه از قرن دوم شاهد هستیم ...

حجت‌الاسلام علی فضلی، عضو هیئت علمی پژوهشگاه فرهنگ و اندیشه اسلامی با بیان اینکه از قرن دوم شاهد هستیم که عرفا به روش تفسیر باطنی، متکی به قرآن بوده اند، گفت: گام‌های بسیار ارزشمندی در حوزه عرفان قرآنی برداشته شده است، ولی در دوره معاصر این میراث مورد غفلت قرار گرفته است.

علی فضلیبه گزارش ایکننا، حجت‌الاسلام والمسلمین علی فضلی، عضو هیئت علمی پژوهشگاه فرهنگ و اندیشه اسلامی، امروز، ۱۹ شهریور ماه در اولین پیش نشست هم‌اندیشی همایش عرفان اهل بیت(ع) که از سوی پژوهشگاه فرهنگ و اندیشه اسلامی در مجمع جهانی اهل بیت(ع) برگزار شد، با بیان اینکه تاکنون برای این همایش بیش از ۲۰ نشست علمی با همکاری مراکز علمی برگزار شده است، گفت: برای برگزاری این همایش سه سال وقت صرف شده و در این راستا نشست‌های مختلفی با موضوعات متفاوت با حضور بزرگان و فحول حوزه عرفان برگزار و موضوعات محوری عرفان اهل بیت(ع) مورد بحث قرار گرفت.

وی با بیان اینکه گزاره‌های تجربی اعم از سلوکی و شهودی و حتی تجارب سلوکی و شهودی امکان‌خطا دارند، اظهار کرد: همین احتمال خطا در تجارب سلوکی و عرفانی، عملاً عرفان چه نظری و چه عملی را در معرض چالش قرار داده است ولی این نکته از سوی بزرگان عرفان در طول تاریخ مورد توجه نبوده است.

فضلی بیان کرد: مهمترین دلیلی که اقامه می‌شود برای اینکه تجربه عرفانی خطاناپذیر باشد به دو چیز بازگشت دارد؛ اول علم حضوری و دیگری تواتر ولی به نظر بنده این دو هم جای بحث دارد زیرا امکان رسیدن به تواتر که ما را به صدق برساند وجود ندارد.

عضو هیئت علمی پژوهشگاه فرهنگ و اندیشه اسلامی و پژوهشگر عرفان اسلامی، تصریح کرد: البته در عرفان‌هایی چون عرفان هندی، مسیحی و ... که تاثیر و تاثری در درون خودشان ندارند تواتر آنها را می‌توان اثبات کرد ولی در جغرافیای مذهبی و اسلامی این امکان به حداقل می‌رسد، مثلاً عبدالرزاق گفته من وحدت وجود را ذوق کردم ولی سؤال ما این است که با چه دستگاه و روشی؛ در حقیقت وجدان و ذوق او از وحدت وجود، متأثر از ذوق و وجدان ابن عربی است بنابراین تواتر در جغرافیای مذهبی، دلیل صدق نیست. به حاشیه راندن عقل از سوی عرفا

فضلی اظهار کرد: همچنین برای گذر از خطا به صدق در گزاره‌های عرفانی به دو میزان یعنی میزان اجتهادی و دینی و میزان عقلی نیاز داریم ولی عرفا، عملاً عرفان نظری را از دایره فلسفه و عقل بیرون برده و سخت بر آن تاخته‌اند. همچنین ما دانش عقلی سلوکی نداریم با اینکه تجربه سلوکی داریم البته ملاصدرا قدم‌هایی در این زمینه برداشته است ولی به هر حال به دستگاهی عقلی از سلوک و عرفان نیاز داریم.

وی با بیان اینکه میزان دوم برای گذر از خطا به صدق، میزان دینی و اجتهادی است، گفت: باید دایره عرفان اهل بیت(ع) روشن شود یعنی آیا ما می‌خواهیم از روی کتاب و سنت کار اجتهادی بکنیم؟ اگر مقصود از کتاب، قرآن باشد که هست عرفا فارغ از صحت و سقم آرای شان، در طول تاریخ این کار را کرده‌اند. از قرن دوم شاهد هستیم که عرفا به روش تفسیر باطنی، متکی به قرآن بوده‌اند و گام بسیار ارزشمندی در حوزه عرفان قرآنی برداشته شده است. تالیف تفاسیر عرفانی از قرآن

فضلی با بیان اینکه تفاسیر زیادی از سوی عرفا داریم و در حوزه عرفان عملی موفق‌تر هم بوده‌اند، اضافه کرد: مثلاً ابوطالب مکی با اینکه سنی است از روایات اهل بیت(ع) استفاده کرده است و جالب اینکه روایاتی آورده که در منابع شیعه نیست. وی به روش اجتهادی، مقاصد سلوکی را از روایات اهل بیت(ع) استخراج کرده است، سئمی هم در حقایق التفسیر همین کار را کرده است ولی این موضوعات در همایش ما کمتر مورد توجه بوده است.

فضلی با تاکید مجدد بر اینکه ما باید دایره عرفان اهل بیت(ع) را با توجه به اینکه ایشان قرآن ناطق هستند روشن کنیم، تصریح کرد: علما در طول تاریخ به قرآن توجه داشته‌اند و به سخنان ائمه(ع) هم ولو اندک توجه کرده‌اند ولی در دوره معاصر این میراث

مورد غفلت قرار گرفته است.

عضو هیئت علمی پژوهشگاه فرهنگ و اندیشه اسلامی و پژوهشگر عرفان اسلامی با بیان اینکه عرفای گذشته ما به این دلیل در روش اجتهادی از قرآن و سنت موفق بودند چون دارای فهم سلوکی و در عرفان نظری دارای فهم شهودی بودند، اظهار کرد: اگر ما فهم سلوکی و شهودی نداشته باشیم نمی توانیم عرفان اهل بیت(ع) را به عنوان عرفان استخراج کنیم و اگر هم قدمی برداریم صرفاً یکسری مطالبی بازاری تولید خواهیم کرد که عارفان عالم به آن توجهی نشان نخواهند داد. بنابراین باید سازوکار فهم سلوکی و شهودی و مبانی اجتهاد آن را ترسیم کنیم.

یادآور می شود، این نشست نخستین هم اندیشی درباره همایش عرفان اهل بیت(ع) بود که با موضوع «ماهیت، منطق و ضرورت عرفان اهل بیت» برگزار شد.